

УДК 341.231.14

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРАВА НА БЕЗПЕКУ В УНІВЕРСАЛЬНИХ АКТАХ З ПРАВ ЛЮДИНИ В АСПЕКТІ ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

THE REGULATION OF THE RIGHT TO SECURITY IN THE UNIVERSAL ACTS OF HUMAN RIGHTS IN THE ASPECT OF PROTECTION OF PARTICIPANTS OF INTERNATIONAL CRIMINAL PROCEEDINGS

Фоміна Л.О.,*аспірант кафедри конституційного та міжнародного права
Харківського національного університету внутрішніх справ*

У статті проаналізовано положення універсальних міжнародно-правових актів, а саме: Хартії прав людини, конвенцій, резолюцій, рекомендацій, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН, Економічною та Соціальною Радою ООН, доповідями Програми розвитку ООН, рішень Конгресів ООН із запобігання злочинності й поведження з правопорушниками (Конгресів ООН із запобігання злочинності й кримінального правосуддя) – щодо закріплення права на безпеку; приділено увагу праву на забезпечення безпеки учасників міжнародного кримінального судочинства.

Ключові слова: безпека, права людини, міжнародне кримінальне судочинство, статус учасників судочинства.

В статье проанализированы положения универсальных международно-правовых актов, а именно: Хартии прав человека, конвенций, резолюций, рекомендаций, принятых Генеральной Ассамблеей ООН, Экономическим и Социальным Советом ООН, докладов Программы развития ООН, решений Конгрессов ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями (Конгрессов ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию) – относительно закрепления права на безопасность; уделено внимание праву на обеспечение безопасности участников международного уголовного судопроизводства.

Ключевые слова: безопасность, права человека, международное уголовное судопроизводство, статус участников судопроизводства.

In this article it was analyzed the provisions of the universal international legal acts: Charter of human rights conventions, the resolutions, recommendations adopted by the General Assembly of the United Nations and Economic and Social Council of the United Nations, reports of the United Nations Development Programme, decisions of the United Nations Congress on Crime Prevention and the Treatment of Offenders (United Nations Congress on Crime Prevention and criminal justice) for the right to security; it was focused on the issue of human security in the international criminal justice system.

Key words: security, human rights, international criminal proceedings, status of participants in proceedings.

Актуальність теми. На сучасному етапі суспільного розвитку світова спільнота приділяє значну увагу праву на безпеку людини, визначенню його місця в системі міжнародних і національних норм права кожної держави. Проблема безпеки людини є актуальною для всього світу, що спонукає до вироблення єдиного розуміння поняття «безпека людини». Так, в універсальних міжнародних актах, що закріплюють основоположні права та свободи людини (Загальній декларації прав людини 1948 р., Міжнародному пакті про громадянські й політичні права 1966 р., Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання 1984 р. тощо), закріплено норми, присвячені питанню безпеки людини. Варто зазначити, що однозначне визначення та єдине розуміння поняття «безпека людини» може мати суттєве значення для забезпечення безпеки учасників міжнародного кримінального судочинства. Недостатня урегульованість питання забезпечення безпеки стає на шляху безперешкодного, якісного, своєчасного відправлення судочинства, оскільки страх незабезпечення безпеки учасників кримінального судочинства змушує їх відмовлятися від свідчень і виконан-

ня свого громадянського обов'язку. Через недоліки механізму захисту можливим є вплив на учасників судочинства, особливо на свідків і жертв злочинів, із використанням психологічного, фізичного примусу або погрози його застосування.

Вищезазначене свідчить про актуальність обраної теми дослідження, її значимість для захисту прав людини, зокрема учасників міжнародного кримінального судочинства.

Міжнародні універсальні акти з прав людини закріплюють основоположні права та свободи людини, у тому числі й право людини на безпеку, але останньому належної уваги в сучасній науці міжнародного права не приділялося. Проте окремі питання порушувалися в аспекті дослідження прав людини, зокрема, у працях українських і зарубіжних авторів: Л. Брусніцина, О. Спіхіна, Т. Курбанова, Д. Нікітіна, С. Панаріна, А. Пруднікова, Т. Сироїд, А. Телятнікова й ін.

Мета статті полягає в аналізі положень міжнародних актів з прав людини універсального характеру щодо регламентації права на безпеку.

Для досягнення мети було поставлено такі завдання: 1) проаналізувати положення міжнародних актів з прав людини універсального характеру (Загальна

декларація прав людини; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права; Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання тощо), резолюції, рекомендації, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН, Економічною й Соціальною Радою ООН, доповіді Програми розвитку ООН, рішення Конгресів ООН із запобігання злочинності й поводження з правопорушниками (Конгресів ООН із запобігання злочинності й кримінального правосуддя) щодо закріплення права на безпеку; 2) акцентувати увагу на забезпеченні безпеки учасників міжнародного кримінального судочинства, гарантованій вищевказаними актами.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ стає все більш взаємозалежним, і важливі події, що в ньому відбуваються, як правило, позначаються на безпеці людини в усіх країнах і в усіх сферах правовідносин, включаючи сферу кримінального судочинства [1, с. 113]. Загальносвітові тенденції злочинності зумовили те, що можливість кримінального покарання вже не втримує злочинців від погроз і насильства щодо осіб, які викривають їх у злочинах. Страх жертв і очевидців злочинів перед злочинним світом, негативні наслідки страху (наприклад, ухилення від кримінально-процесуальних обов'язків) досягли масштабів, які змусили говорити про це не тільки спеціалістів у всіх сферах, зокрема й у сфері кримінального, кримінально-процесуального права, кримінології та криміналістики, на національному рівні. Експертами міжнародної спільноти було визнано, що погрози й насильство щодо осіб, які співпрацюють із правоохоронними органами, стали «найпоширенішим засобом підриву системи кримінального правосуддя» [2, с. 3].

Право на забезпечення безпеки є одним із основоположних у системі прав і свобод людини, що закріплено в універсальних міжнародно-правових актах. Відповідно до Загальної декларації прав людини 1948 р., кожна людина має право на життя, свободу й особисту недоторканність (ст. 3) [3]. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права 1966 р. також закріплює, що «кожна людина має право на свободу й особисту недоторканність...» (ч. 1 ст. 9) [4].

Питанню безпеки людини приділено увагу в Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р., згідно з якою держави-учасниці зобов'язуються заборонити й ліквідувати расову дискримінацію в усіх її формах і забезпечити рівноправність кожної людини перед законом без розрізнення раси, кольору шкіри, національного або етнічного походження, особливо щодо здійснення таких прав: права на особисту безпеку й захист з боку держави від насильства або тілесних ушкоджень, заподіяваних як урядовими службовими особами, так і будь-якими окремими особами, групами чи установами (п. b ст. 5) [5].

Варто відзначити, що право на забезпечення безпеки закріплено й у Підсумковому документі Всесвітнього саміту 2005 р., яким наголошується на важливості обговорити й визначити в Генеральній

Асамблеї ООН (далі – ГА ООН) поняття «безпека людини» (п. 143).

У Резолюції ГА ООН A/RES/66/290 2012 р. (Подальша діяльність у зв'язку з п. 143 Підсумкового документа Всесвітнього саміту 2005 р., присвяченого безпеці людини) міститься загальне тлумачення поняття «безпека людини», що включає низку прав, серед яких право людей на життя в умовах свободи та гідності, а також свободи від злиднів і безвихідності; прийняття всеосяжних і контекстно виправданих превентивних заходів, що враховують інтереси людини, спрямовані на посилення захисту й розширення прав і можливостей усіх людей і громад (п. 3). Разом із тим ГА ООН постановила продовжувати обговорення питання безпеки людини (п. 7) [6].

Проте вперше безпека людини була винесена на розгляд як окрема концепція лише в Доповіді про розвиток людського потенціалу, представленій Програмою розвитку ООН (далі – ПРООН) у 1994 р. У цій доповіді ПРООН дала широке визначення безпеки людини як «свободи від страху і свободи від потреби». Як головні елементи безпеки людини було визначено чотири основні характеристики (універсальність, орієнтованість на інтереси людей, взаємозалежність і раннє запобігання) і сім ключових компонентів (економічний, продовольчий, медико-санітарний, екологічний, особистий, суспільний і компонент політичної безпеки) (п. 14) [7, с. 6].

Із моменту публікації Доповіді про людський розвиток у 1994 р. ООН і Комісія із забезпечення безпеки людини пропагують концепцію забезпечення безпеки людини, що означає захист основоположної сутності людського життя так, щоб забезпечити дотримання свобод людини та її самореалізацію. Це означає захист фундаментальних свобод, захист людей від тяжких і широко розповсюджених загроз і ситуацій. Забезпечення безпеки людини означає створення політичних, суспільних, екологічних, військових, культурних систем, які в сукупності створюють для людей умови для виживання, засоби до існування та збереження людської гідності [8, с. 48].

Міжнародно-правові акти містять різне тлумачення поняття безпеки людини. Це зумовлено тим, що безпека людини є не абстрактною категорією, а всеосяжною концепцією, яка включає в себе як право людини на особисту захищеність від будь-якої загрози, так і право на свободу від страху й потреби.

Необхідно зауважити, що на сьогодні в науці також не існує єдиного загальноприйнятого визначення поняття «безпека людини», у тому числі й у кримінальному судочинстві. Так, Д. Нікітін вважає, що безпеку особи потрібно розглядати як стан захищеності конституційних прав і свобод людини та громадянина, що являє собою обов'язкове збереження сутності цінностей, які відображаються в них [9, с. 8]. А. Телятніков дійшов висновку, що безпека особи являє собою систему суспільних відносин, спрямованих на забезпечення охорони й захисту основних прав і свобод особи [10, с. 7–8]. А. Прудніков визначає безпеку особи як систему внутрішніх і зовнішніх умов юридичного, політичного, економічного,

соціального, екологічного, техногенного та іншого характеру, що запобігають загрозі невизначеному колу осіб з метою захисту їхнього життя і здоров'я, прав і свобод, честі й гідності, недоторканності, яка здійснюється органами державної влади та місцевого самоврядування у взаємодії з громадськими об'єднаннями, і її взаємозв'язок із правопорядком, громадським порядком і громадською безпекою [11, с. 11–12]. С. Панарін відзначає, що поняття «безпеки» поєднує в собі як мінімум три значення. Безпека – це багатоаспектний стан; багатогранне уявлення про те, яким цей стан може бути і який він насправді є; конкретна мета [12, с. 6]. На думку Т. Курбанова, концепція безпеки особистості – поняття багатовимірне, яке складається з широкого комплексу прав людини, що гарантуються та охороняються на національному рівні, а також вимагають спільних міждержавних зусиль щодо їх захисту [13, с. 6].

Л. Брусніцин під безпекою розуміє стан фізичної й психологічної захищеності індивіда [2, с. 5]. О. Єпіхін зазначає, що поняття безпеки особи у сфері кримінального судочинства становить синтез понять, що позначаються термінами «безпеки», «особа», «сфера кримінального процесу», а також низкою інших пов'язаних із ними понять [14, с. 104].

Варто зауважити, що закріплення права на безпеку є актуальним для системи міжнародного кримінального судочинства та національної судової системи, оскільки учасники кримінального судочинства нерідко піддаються протиправному впливу. Недостатня урегульованість заходів забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства має своїм наслідком погіршення функціонування судової системи.

У Віденській декларації про злочинність і правосуддя (Віденська декларація про злочинність і правосуддя: відповіді на виклики XXI століття), прийнятій у межах Десятого Конгресу ООН із запобігання злочинності й поведження з правопорушниками, підкреслено, що «справедлива, відповідальна, етична й ефективна система кримінального правосуддя є важливим фактором сприяння економічному та соціальному розвитку й безпеці людини» (абз. 4) [15].

ГА ООН у своїй Резолюції 40/32 від 29 листопада 1985 р. висловила впевненість у необхідності приділяти належну увагу запобігання злочинності й кримінальному правосуддю та відповідним процесам, у тому числі таким питанням, як доля жертв злочинів (абз. 14) [16].

Приймаючи Декларацію основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою (далі – Декларація 1985 р.), ГА ООН визнала, що жертвам злочинів і жертвам зловживання владою, а також найчастіше їхнім сім'ям, свідкам та іншим особам, які надають їм допомогу, несправедливо завдаються збитки, тілесні пошкодження або шкода їхній власності, крім цього, вони можуть зазнавати втрат під час сприяння судовому переслідуванню правопорушників [17].

Крім того, у Декларації 1985 р. вказано на необхідність сприяння тому, щоб судові й адміністративні процедури більшою мірою відповідали потребам жертв

шляхом: с) надання належної допомоги жертвам протягом усього судового розгляду; d) прийняття заходів для зведення до мінімуму незручностей для жертв, охорони їхнього особистого життя в тих випадках, коли це необхідно, і забезпечення їхньої безпеки, а також безпеки їхніх сімей і свідків з їхнього боку та їхнього захисту від залякування й помсти (п. 6) [17].

Конвенцією проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання, прийнятою Резолюцією 39/46 ГА ООН від 10 грудня 1984 р., приділяється увага праву на забезпечення безпеки, зокрема свідків і жертв злочинів. Ст. 13 цієї Конвенції закріплено, що кожна держава-сторона забезпечує будь-якій особі, яка стверджує, що їй було завдано катувань на території, що перебуває під юрисдикцією цієї держави, право на подання скарги компетентним властям цієї держави та на швидкий неупереджений розгляд такої скарги. Уживаються заходи для забезпечення захисту позивача і свідків від будь-яких форм поганого поведження чи залякування у зв'язку зі скаргою чи будь-якими свідченнями [18].

У розроблених рекомендаціях щодо міжнародного співробітництва у сфері запобігання злочинності й кримінального правосуддя в контексті розвитку, прийнятих Резолюцією 45/107 ГА ООН, зазначено, що розробка міжнародних документів, стандартів і норм має включати такі конкретні аспекти, що викликають загальний інтерес: розробка шляхів і засобів надання допомоги жертвам злочинів і зловживань владою з приділенням особливої уваги Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою та забезпечення належного захисту для свідків (п. 18(с)) [19].

Дев'ятий Конгрес із запобігання злочинності й поведження з правопорушниками у своїй резолюції «Рекомендації щодо чотирьох основних тем Дев'ятого конгресу Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності й поведження з правопорушниками» (п. 4 розділу IV «Стратегії у сфері запобігання злочинності, зокрема щодо злочинів у міських районах і злочинності серед неповнолітніх та злочинів із використанням насильства, включаючи питання про потерпілих: оцінка та нові перспективи») висловив стурбованість тяжким становищем жертв злочинності й закликав повною мірою застосовувати Декларацію основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою, а також активізувати заходи, спрямовані на захист жертв і надання їм допомоги на національному й міжнародному рівнях, у тому числі й у сфері підготовки кадрів, проведення досліджень, спрямованих на вживання практичних заходів, постійний обмін інформацією та інші форми співпраці з цих питань [20, с. 10–11].

Економічна та соціальна Рада ООН у Резолюції 1989/57 від 24 травня 1989 р. «Здійснення Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою» рекомендувала державам-учасницям ужити необхідних кроків для здійснення положень, що містяться в Декларації, основних принципів правосуддя для жертв злочинів і злови-

вань владою, шляхом розробки заходів щодо захисту жертв від зловживань, наклепу або залякування в ході або в результаті кримінального чи будь-якого іншого судочинства, пов'язаного зі злочиним, включаючи ефективні засоби правового захисту у випадку вчинення таких зловживань (2 (d)) [21].

Увагу безпеці людини було приділено й у Доповіді про роботу двадцять другої сесії Комісії із запобігання злочинності й кримінального правосуддя E/2013/30 (07 грудня 2012 р. і 22–26 квітня 2013 р.), зокрема зазначено, що Цільовий фонд ООН з безпеки людини є важливим джерелом ресурсів для діяльності у сфері запобігання злочинності й кримінального правосуддя, а також верховенства права. Також було підкреслено, що деякі проекти Управління ООН з наркотиків і злочинності (ЮНОДК) фінансуються за рахунок цього цільового фонду, наприклад, проекти у сфері захисту жертв і свідків торгівлі людьми та насильства стосовно жінок (п. 61) [22, с. 97].

У прийнятій на Одиннадцятому Конгресі ООН із запобігання злочинності й кримінального правосуддя Бангкокській декларації «Взаємодія та відповідні заходи: стратегічні союзи в галузі запобігання злочинності й кримінального правосуддя» держави-учасниці ООН визнали важливість приділення особливої уваги необхідності захисту свідків і жертв злочинів і тероризму, зобов'язуються зміцнювати в міру необхідності юридичні й фінансові межі надання допомоги таким жертвам з урахуванням, у тому числі, Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою (п. 17) [23].

Норми, які передбачають забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, закріплені також у положеннях ст. 13, п. 3 Декларації про захист усіх осіб від насильницьких зникнень і ст. 12, п. 1 Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень.

Положення щодо гарантій стосовно потерпілих і осіб, які свідчать на їхню користь, закріплено Зведенням принципів захисту й заохочення прав людини шляхом боротьби з безкарністю, згідно з яким уживаються ефективні заходи для забезпечення безпеки, фізичного та психологічного благополуччя й

у разі подання відповідних клопотань для недоторканності приватного життя потерпілих і свідків, які надають інформацію комісії (принцип 10) [24, с. 12].

Варто зауважити, що під час обговорення та розробки поняття «безпека людини» суттєвим аспектом є врахування особливих потреб деяких категорій людей, зокрема жінок, дітей тощо, які через свій вразливий стан можуть потребувати додаткових заходів під час забезпечення безпеки.

Висновки. Отже, на основі викладеного вище можна підсумувати таке:

1. Варто зауважити, що ООН приділяє суттєву увагу визначенню права на безпеку, про що свідчить низка міжнародних актів універсального характеру, рішення (резолуції, рекомендації), прийняті органами ООН, Конгресами ООН із запобігання злочинності й поводження з правопорушниками (після 2005 р. – Конгреси ООН із запобігання злочинності й кримінального правосуддя).

2. Вагомим є визначення поняття «безпека людини» в правозастосовній сфері. У Резолюції ГА ООН A/RES/66/290 міститься загальне тлумачення поняття «безпека людини», що з-поміж іншого включає «право людей на життя в умовах свободи й гідності; а також свободи від злиднів і безвихідності <...> право на свободу від страху і потреби <...> можливість користування своїми правами та всебічно розкривати свій людський потенціал в умовах рівності можливостей...».

3. Право на безпеку є невід'ємною складовою загальних прав людини, гарантованого Хартією прав людини, унаслідок того що його дотримання є підґрунтям для належної реалізації всіх інших прав. У цьому аспекті право на забезпечення безпеки учасників міжнародного кримінального судочинства є складовою загального права на безпеку, передбаченого міжнародними універсальними актами з прав людини.

4. Повне й точне визначення поняття «безпека людини» може значно вплинути на становище учасників міжнародного кримінального судочинства, зокрема щодо його покращення, і сприятиме належному відправленню правосуддя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фоміна Л.О. Регламентация права на забезпечення безпеки в рамках ООН / Л.О. Фоміна // Юстиція, свобода і безпека як сфери європейської інтеграції України : матеріали «круглого столу». – Х. : Рейтинг, 2014. – С. 113–115.
2. Брусницын Л.В. Обеспечение безопасности лиц, содействующих уголовному правосудию: мировой опыт и развитие российского законодательства (процессуальное исследование) : [монография] / Л.В. Брусницын. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 464 с.
3. Всеобщая декларация прав человека, принята резолюцией 217 A (III) Генеральной Ассамблеи ООН от 10 декабря 1948 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml.
4. Международный пакт о гражданских и политических правах, принят резолюцией 2200 A (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16 декабря 1966 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/ratpol.shtml.
5. Международная конвенция о ликвидации всех форм расовой дискриминации, принята резолюцией 2106 (XX) Генеральной Ассамблеи от 21 декабря 1965 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/raceconv.shtml.
6. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН «Последующая деятельность в связи с пунктом 143 Итогового документа Всемирного саммита 2005 года, посвященного безопасности человека» A/RES/66/290 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/476/24/PDF/N1147624.pdf?OpenElement>.
7. Доклад Генерального секретаря «Последующие меры по итогам Саммита тысячелетия: Безопасность человека» A/64/701 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/263/40/PDF/N1026340.pdf?OpenElement>.

8. Человеческое развитие: новое измерение социально-экономического прогресса : [учебное пособие] / под общ. ред. проф. В.П. Колесова. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Права человека, 2008. – 636 с.
9. Никитин Д.А. Конституционно-правовые основы безопасности личности в Российской Федерации : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право; муниципальное право» / Д.А. Никитин. – Саратов, 2005. – 223 с.
10. Телятников А.А. Безопасность личности в уголовном праве : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / А.А. Телятников. – Ставрополь, 2009. – 192 с.
11. Прудников А.С. Безопасность личности и ее обеспечение органами внутренних дел (Теоретико-правовое исследование) : дисс. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория права и государства; история права и государства; история политических и правовых учений», 12.00.02 «Конституционное право; муниципальное право» / А.С. Прудников. – М., 1999. – 433 с.
12. Панарин С. Безопасность и этническая миграция в России / С. Панарин // Pro et Contra. – 1998. – Т. 3. – № 4. – С. 6.
13. Курбанов Т.Б. Концепция безопасности личности в контексте межгосударственного сотрудничества в сфере прав человека: международно-правовые аспекты : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 «Международное право, европейское право» / Т.Б. Курбанов. – М., 2004. – 183 с.
14. Епихин А.Ю. Концепция обеспечения безопасности личности в сфере уголовного судопроизводства : дисс. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминологика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / А.Ю. Епихин ; Сыктывкарский государственный университет. – М., 2006. – 460 с.
15. Венская декларация о преступности и правосудии: ответы на вызовы XXI века [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/vendec.shtml.
16. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН 40/32 «Седьмой Конгресс ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/482/59/IMG/NR048259.pdf?OpenElement>.
17. Декларация основных принципов правосудия для жертв преступлений и злоупотребления властью, принята резолюцией 40/34 Генеральной Ассамблеи от 29 ноября 1985 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/482/61/IMG/NR048261.pdf?OpenElement>.
18. Конвенция против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания, принята резолюцией 39/46 Генеральной Ассамблеи от 10 декабря 1984 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/torture.shtml.
19. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН 45/107 «Международное сотрудничество в области предупреждения преступности и уголовного правосудия в контексте развития» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/570/12/IMG/NR057012.pdf?OpenElement>.
20. Девятый Конгресс Организации Объединенных Наций по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями A/CONF.169/16/Rev.1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V95/568/33/IMG/V9556833.pdf?OpenElement>.
21. Резолюция Экономического и Социального Совета ООН 1989/57 «Осуществление Декларации основных принципов правосудия для жертв преступлений и злоупотребления властью» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/482/61/IMG/NR048261.pdf?OpenElement>.
22. Комиссия по предупреждению преступности и уголовному правосудию: Доклад о работе двадцать второй сессии (07 декабря 2012 г. и 22–26 апреля 2013 г.) E/2013/30 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V13/835/71/PDF/V1383571.pdf?OpenElement>.
23. Бангкокская декларация «Взаимодействие и ответные меры: стратегические союзы в области предупреждения преступности и уголовного правосудия» принята на 11-м Конгрессе ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию (Бангкок, Таиланд, 18–25 апреля 2005 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/bangkok_declaration.shtml.
24. Доклад независимого эксперта Дианы Орендличер об обновленном своде принципов борьбы с безнаказанностью E/CN.4/2005/102/Add.1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G05/109/02/PDF/G0510902.pdf?OpenElement>.